

2023

GƏNCLƏRƏ DAİR TƏDQIQAT AZƏRBAYCAN GƏNCLƏRİNİN SƏSİ - MÜNASİBƏTLƏR, DƏYƏRLƏR VƏ GƏLƏCƏK PERSPEKTİVLƏR

QISA XÜLASƏ

- Azərbaycanda gənclərin yarıdan çoxu (51%) ailələrinin ərzaq və geyimdən daha çox şey almağa maddi imkanının olduğunu bildirir. 28%-i isə geyim və ayaqqabı üçün kifayət qədər pul olduğunu, lakin iri məişət cihazları almaq üçün kifayət qədər pulun olmadığını bildirir. Maliyyə nərdivanının ən aşağı pilləsində ev təsərrüfatlarının 14%-i yerləşir: 10%-i yalnız qida, 4%-i isə əsas zəruri məhsulları almağa maddi imkanlarının olduğunu bildirib.
- Kənd yerlərində yaşayanlarla müqayisədə, Bakı sakinləri maliyyə vəziyyətinin daha yaxşı olduğunu bildirir. Bundan əlavə, etnik baxımdan azərbaycanlı olan gənclər və ali təhsilli gənclər başqa etnik qruplara mənsub olan gənclərlə¹ və ibtidai təhsilli gənclərlə müqayisədə öz ev təsərrüfatlarının subyektiv rifah səviyyəsinin daha yaxşı olduğunu hesab edir.

- Azərbaycanda gənclərin əksəriyyəti (59%) öz maddi vəziyyətlərinin digər vətəndaşlarla eyni olduğunu hesab edir. Kişilərin, Bakı sakinlərinin, ən yuxarı yaş qrupundakı respondentlərin, işləyən şəxslərin, ali təhsilli şəxslərin öz ev təsərrüfatlarının maliyyə vəziyyətinin icmadakı əksər ev təsərrüfatları ilə müqayisədə daha pis olduğunu hesab etməsi ehtimalı daha yüksəkdir.
- Azərbaycan gənclərinin yarıdan çoxu² şəxsi gəlirə malikdir (o cümlədən maaş və digər gəlir növləri). Gənclərin 59%-i həm də maddi baxımdan valideynlərindən, qohumlarından və ya partnyorlarından/həyat yoldaşlarından asılıdır.³ Gənclərin yalnız 7%-i dövlətdən yardım, o cümlədən ailə müavinəti alır.
- Bakıdakı gənclərin əksəriyyəti (61%) müəyyən formada şəxsi gəlirə malikdir. Bakıdan kənarda yaşayan gənclər arasında isə ailə üzvlərindən asılı olanların sayı daha çoxdur. Gənc qadınların, 14-17 yaş qrupuna daxil olanların və azərbaycanlılardan başqa etnik qrupa mənsub olduğunu qeyd edənlərin ailə üzvlərindən asılı olması ehtimalı gənc kişilərlə, yuxarı yaş qrupları ilə və etnik azərbaycanlı gənclərlə müqayisədə daha yüksəkdir.
- Azərbaycanda gənclərin təqribən dördüdə biri (26%) orta və ya daha yuxarı təhsil səviyyələrində təhsil almaqdadır. Bakı sakinləri arasında təhsil almaqda olan gənclərin payı (32%) digər şəhər (25%) və kəndlərdə (24%) yaşayan gənclərlə müqayisədə daha yüksəkdir.
- Azərbaycan gənclərinin yarıdan çoxu (56%) almaqda olduğu və ya aldıkları təhsilin keyfiyyətindən narazıdır. Ali təhsil almaqda olan və ya almış respondentlərin müvafiq təhsil müəssisəsinin verdiyi təhsilin keyfiyyətindən narazı qalmaq ehtimalı ən yüksəkdir.
- Gənclərin çoxu təhsil müəssisələrinin onları əmək bazarına hazırlamadığını düşünür. Təhsil almaqda olan gənclərin 72%-ə yaxını təhsil müəssisələrinin onları əmək bazarına hazırladığına ya qətiyyənlə inanmır (27%), ya da daha çox inanmır (45%). Cəmi 10%-i buna daha çox və ya tam inanır.
- Fokus qrupu müzakirələrindəki gənclər ölkənin təhsil sisteminə tənqidi yanaşır. Respondentlər qeyd ediblər ki, məktəblərdə köhnəlmiş kurikulumlar təqdim olunur, müəllimlər müasir təhsil yanaşmalarından xəbərdar deyillər və təhsilin keyfiyyəti əmək bazarının tələblərinə cavab vermir.
- Azərbaycanda gənclərin yarıdan çoxu işlədiyini bildirir. Buraya tam iş qrafiki (27%) və nətəmmam iş qrafiki (4%) ilə işləyənlər, müvəqqəti işlərdə işləyənlər (5%) və özünüməşğul gənclər (14%) daxildir.
- Paytaxtdan kənardə yaşayan gənclər, gənc qadınlar (36%), daha gənc yaş qrupları və təhsil səviyyəsi aşağı olanlarla müqayisədə, Bakıda yaşayan gənclər (59%), gənc kişilər (62%), 25-29 yaşlı gənclər (71%) və ali təhsilli gənclər (76%) arasında məşğulluq səviyyəsi daha yüksəkdir.

- Təhsil, məşğulluq və ya təlimdə iştirak etməyən⁴ 14-29 yaşlı gənclərin xüsusi çəkisi 25%-ə yaxındır. Gənc kişilərlə (12%) müqayisədə, təhsil, məşğulluq və ya təlimdə iştirak etməyən gənc qadınların payı üç dəfə yüksəkdir (39%). Analoji olaraq, Bakıdan kənarında yaşayan gənclərin təhsil, məşğulluq və ya təlimdə iştirak etməmə ehtimalı daha yüksəkdir.
- Azərbaycanlı gənclər hesab edir ki, istədikləri işi əldə etmək üçün təhsil səviyyəsi (81%), tanışlar və qohumlar (65%), ailə sərvəti (64%) və keçmiş təcrübə (62%) ən vacib amillərdir. Bu, Azərbaycanda işə düzəlməkdə meritokratik amillərlə yanaşı, qeyri-meritokratik amillərin mühüm rol oynadığını göstərir.
- Hər on gəncdən yalnız biri (9%) son 12 ayda könüllülük fəaliyyəti ilə məşğul olub. Məhdud sayda azərbaycanlı gənc könüllülük fəaliyyəti ilə məşğul olsa da, son bir ildə paytaxtdan kənarında olan gənclər, milli azlıqlara mənsub gənclər, işləyən respondentlər və 24 yaşdan yuxarı gənclər kimi qruplar daha çox könüllülük fəaliyyəti ilə məşğul olublar.
- Azərbaycan gənclərinin yarıdan çoxu (54%) demokratiyanın Azərbaycanı idarə etmək üçün ən yaxşı üsul olduğunu hesab edir. 28%-i isə bu ideyaya qarşıdır. Lakin demokratiyaya ən az meyilli olan qrup Bakıdakı gənclərdir. Onların əsas qismi ya tamamilə, ya da müəyyən dərəcədə bu ideyaya qarşıdır (42%).
- Azərbaycandakı demokratiya təcrübəsinə ya müsbət, ya da tam müsbət yanaşılır (53%). Azərbaycandakı demokratiya təcrübəsinə mənfi münasibətlər paytaxtdakı gənclər arasında daha geniş yayılıb (42%).
- Siyasətlə maraqlandığını deyən gənclərin sayı azdır. Əksəriyyət (43%) siyasətlə qətiyyətlə maraqlanmır, respondentlərin təqribən dördüdə biri (26%) siyasətlə çox maraqlanmadığını deyir, beşdə biri (20%) isə siyasətlə müəyyən qədər və ya çox maraqlandığını deyir.
- Gənc kişilərin və 25-29 yaşlı gənclərin siyasətə ən azı müəyyən dərəcədə marağının olması ehtimalı daha yüksəkdir. Bundan əlavə, paytaxtda hər beş respondentdən biri bu suala cavab verməkdə çətinlik çəkir.
- Siyasətə ən azı müəyyən dərəcədə marağı olanların cəmi 23%-i⁵ tez-tez tanışları ilə müvafiq müzakirələr aparır, 64%-i bunu nadir hallarda edir, 6%-i isə heç vaxt dostları ilə siyasətdən danışmır. Valideynləri ilə siyasətdən danışanların sayı isə daha azdır: cəmi 18%-i bunu tez-tez edir, 59%-i nadir hallarda edir, 11%-i isə heç vaxt valideynləri ilə siyasətdən danışmır.
- Siyasi xəbərlərlə maraqlanan Azərbaycan gənclərinin sayı azdır. Gənclərin yalnız dördüdə biri həftədə ən azı 1 dəfə siyasi xəbərlərlə tanış olur. Respondentlərin üçdə birindən çoxu (35%) demək olar ki heç vaxt siyasi xəbər oxumadığını deyir, 7%-i isə bunu nadir hallarda, ayda cəmi bir dəfə etdiyini deyir.

- Gənclərin çoxu (40%) mənafealarının milli siyasətdə yaxşı təmsil olunduğunu hesab edir. Bir çoxu isə əmin deyil⁶ və ya öz mənafealarının zəif təmsil olunduğunu və ya ümumiyyətlə təmsil olunmadığını (hər biri 30%) hesab edir.
- Siyasifunksiyaları üzərinəgötürməyə hazır olan gənclərin sayı azdır. Respondentlərin cəmi 18%-i ya məmnuniyyətlə, ya da bəlkə siyasi funksiyaları üzərinə götürməyə hazır olduğunu bildirib. Gənc kişilərin və ali təhsilli respondentlərin siyasi funksiyalar yerinə yetirməyə istəklili olması ehtimalı bir qədər daha yüksəkdir.
- Ümumilikdə Azərbaycan gənclərinin dördü üçə yaxını (74%) hər hansı sosial və ya siyasi fəaliyyətlərdə iştirak etməyib. Bakıdan kənar yaşayanlar, daha gənc respondentlər və təhsil səviyyəsi daha aşağı olanların siyasi baxımdan fəal olması ehtimalı daha aşağıdır.
- Azərbaycan gəncləri üçün ən önəmli şikayət mənbəyi iqtisadiyyatdır. Onların 58%-i ölkənin üzləşdiyi ən mühüm problem kimi qiymətlərin qalxmasını göstərib. Qeyd etmək vacibdir ki, Azərbaycan gənclərinin 11%-i ərazi bütövlüyü məsələsini ən vacib problem hesab edir və bu, daha çox ikinci ən vacib problem kimi (45%) qeyd olunub.
- Sol və ya sağ təmayüllü siyasi ideologiyalara bağlı olduğunu iddia edən gənclərin sayı azdır. Gənclərin çoxu (36%) özlərini mərkəzi mövqedə yerləşdirir,⁷ 32%-i isə ideoloji özünüqiymətləndirmə barədə əmin deyil.
- Əksər respondentlər sol və ya sağ təmayüllü siyasətlər arasında aydın fərqləndirmə apara bilmədiyindən, ideoloji özünüqiymətləndirmə ilə bağlı nəticələrə ehtiyatla yanaşılmalıdır.
- Azərbaycanda gənclərin yalnız kiçik bir qismi (26%) hesab edir ki, Azərbaycan Avropa ölkəsidir. Eyni sayda gənc (27%) bu sualı cavablandırma bilməyib.
- Gənclərin Avropaya baxışları mürəkkəbdir. Gənclərin çoxu Avropanın demokratiya və qanunun aliliyinin mövcud olduğu (45%) və mədəni və elmi nailiyyətləri (40%) olan bir yer olduğuna inanır. Gənclərin üçdə birindən çoxu Avropanı ən zəngin və çiçəklənən region kimi görür (35%). Bununla belə, mənfi hisslər də geniş yayılıb: gənclərin üçdə biri Avropanı öz qaydaları olan yad bir yer (36%), dördü biri isə aqressiv və soyuq insanların olduğu (22%), mənəvi tənəzzül edən və ənənəvi dəyərlərin itirildiyi (24%) bir yer hesab edir.
- Gənclərin əksəriyyəti (89%) Türkiyənin Azərbaycanın ən yaxın dostu olduğunu bəyan edir. Türkiyə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına (86%), insan hüquqlarının qorunmasına (80%) və milli təhlükəsizliyə (90%) töhfə verə bilən ən mühüm xarici tərəfdaş kimi qəbul edilir.
- Türkiyənin iqtisadiyyatın inkişafına, insan hüquqlarına və milli təhlükəsizliyə dəstək verən tərəf kimi müsbət imici bütün sosial-demokratik qruplarda yüksək səviyyədədir. Alın Azərbaycan iqtisadiyyatına müsbət təsirini Bakıda yaşayan gənclər və ali təhsilli gənclər nisbətən daha çox təsdiq edirlər.

- Gənc respondentlərin yarıdan çoxu hesab edir ki, Ermənistanla əməkdaşlıq ölkənin milli dəyərlərinə (52%), milli təhlükəsizliyinə (53%) və dövlətçiliyinə (51%) təhlükə yarada bilər. Respondentlərin çoxu həmçinin iddia edir ki, Ermənistanla əməkdaşlıq Azərbaycanın iqtisadi sisteminə təhlükə yarada bilər (44%). Respondentlərin beşdə biri isə qorxur ki, ABŞ-la əməkdaşlıq da bunu edə bilər.
- Gənclər arasında beynəlxalq təşkilatlarla bağlı fikirlər bölünür. Gənclərin çoxu Aİ (49%), beynəlxalq maliyyə institutları (48%), NATO (46%) və ya digər beynəlxalq təşkilatların (44%) kifayət qədər müsbət və ya açıq-aşkar müsbət rol oynadığını düşünsə də, qalanları ya heç bir qiymət vermir və ya həmin təşkilatların ölkəyə təsirinin mənfi olduğunu düşünür.
- Gənclərə "Qərb" və "Rusiya" seçimi verildikdə, çoxu (48%) "Qərbə meyl edir. Bununla belə, "heç bir formada qütbləşmə arzu edilən deyil" (16%) kimi aralıq mövqelər də geniş yayılıb. Qütbləşmənin rədd edilməsi paytaxtda və ali təhsilli gənclər arasında daha geniş yayılıb.
- Azərbaycanda gənclərin böyük hissəsi SSRİ-nin dağılmasının təsirini ya qiymətləndirə bilməyib [30%-i cavabı bilmədiyini deyib, ya da cavab verməkdən imtina edib (8%)]. Neytral (24%) və ya müsbət (26%) cavablar verənlərin payı demək olar eyni idi, cəmi 12%-i isə Sovet İttifaqının dağılmasının mənfi hadisə olduğunu inanır.
- 14-17 yaşlı gənclərin və ibtidai təhsilli gənclərin yarıdan çoxunun Sovet İttifaqının dağılmasına dair heç bir mövqeyi yoxdur ("bilmirəm" və ya "cavab verməkdən imtina edirəm"). Ali təhsilli gənclər (38%) və 25-29 yaş qrupuna daxil olanlar (34%) digər gənclərlə müqayisədə bu hadisəni daha müsbət qiymətləndirib.
- Gənc respondentlərin yarıya yaxını (48%) 1990-cı illərin Azərbaycan üçün nəticələri barədə qərarlı qalıb. Gənclərin qalan hissəsi isə müstəqilliyin ilk onilliyinin daha çox yaxşı (24%), yoxsa pis (27%) şeylər gətirdiyi ilə bağlı sualda fərqli mövqelərə bölünüb.
- SSRİ-nin süqutunun müsbət qiymətləndirilməsi ilə 90-cı illərin müsbət qiymətləndirilməsi arasında uzlaşma müşahidə olunur. Sovet İttifaqının süqutunun yaxşı hadisə olduğunu hesab edənlərin 58%-i 90-cı illərin Azərbaycana pis şeylərdən daha çox yaxşı şeylər gətirdiyini hesab edir.
- 1990-cı illərdən bəri pul qazanmaq (25%) və peşəkar tibbi yardım (17%) kontekstində müəyyən yaxşılaşmalar qeyd edilib.
- Respondentlərin çoxu (43%) Qarabağ münaqişəsinin nəticəsindən məmnunluğunu bildirir, dördü birdən bir qədər çoxu (28%) isə neytral mövqelər bildirir. Digər şəhər (44%) və kənd (47%) ərazilərində yaşayan gənclər paytaxtda yaşayanlarla müqayisədə (30%) müharibənin nəticəsindən bir qədər daha çox razıdır.

- Gənclərin 28%-i onların ailəsindən ən azı bir şəxsin 44-günlük Qarabağ müharibəsində əsgər, hərbi qulluqçu və ya könüllü kimi iştirak etdiyini bildirib. Paytaxtda yaşayanlarla (22%) müqayisədə, digər şəhər (28%) və kənd (31%) yerlərində yaşayanlar arasında bu rəqəmlər bir az yüksəkdir.
- Respondentlərin böyük qismi (45%) Azərbaycan və Ermənistan arasında nəqliyyat əlaqələrinin açılmasına qarşıdır. Digər şəhər (59%) və kənd (48%) ərazilərində yaşayan gənclər bu ideyaya qarşı çıxdıqları halda, paytaxtda bu ideyanın əleyhinə olanlar daha azdır (19%).
- Gənclərin nəzərəçarpan qismi növbəti 5 il ərzində Qarabağda yeni müharibə perspektivi ilə bağlı suala "bilmirəm" cavabını (29%) verib və ya mövqe bildirməkdən imtina edib (7%). Bununla yanaşı, gənclərin 38%-i müharibənin yenidən başlama riskinin olmadığını hesab edir, 26%-i isə müəyyən dərəcədə mümkün olduğunu bildirir.
- Qarabağ müharibəsi kontekstini və Azərbaycanın qonşularla münasibəti nəzərə alaraq, əksəriyyət (60%) hesab edir ki, vətəndaşlar Azərbaycanın dövlətçiliyinin gücləndirilməsi naminə müxtəlif fədakarlıqlar etməyə hazır olmalıdır. Onlar hesab edir ki, Azərbaycanın irəliləməsi üçün yeganə yol Rusiya (55%) ilə deyil, Türkiyə (89%) ilə inteqrasiyadır.
- Əksəriyyət (56%) "xalqların dinc yaşaması üçün keçmişdə baş verənləri unutmaq daha yaxşıdır" fikri ilə razılaşmır. Bu mövqe dövlətlərlə əməkdaşlığa dair iki fikrin müqayisəsi zamanı da özünü göstərir: gənclərin demək olar ki yarı (47%) hesab edir ki, Ermənistandan başqa bütün ölkələrlə əməkdaşlıq etmək vacibdir. Cəmi 9%-i Ermənistan da daxil olmaqla bütün ölkələrlə əməkdaşlığa razıdır.
- Gənclər özlərini ən çox Azərbaycan vətəndaşları (90%) kimi eyniləşdirirlər. Sonrakı pillədə yerli-regional (68%) və Qafqaz (66%) səviyyəli özünüeyniləşdirmə dayanır. Digər tərəfdən, daha kosmopolitan şəxsiyyətlər, məsələn dünya vətəndaşı (36%) və ya Avropalı (9%) olmaq gənclərin nəzərəçarpan dərəcədə kiçik hissəsi tərəfindən qeyd edilir. Gənclərin cəmi dördü biri (25%) özlərinin konkret bir etnik qrupa mənsub olduğunu hesab edir, respondentlərin üçdə biri (33%) isə bu fikri rədd edir.
- Respondentlərin əksəriyyəti (72%) dini qurumların Azərbaycan cəmiyyətində xüsusi rol oynaması fikri ilə razılaşmasa da, eyni sayda gənc (67%) də söz azadlığının bütün dinləri tənqid etməyin mümkünlüyünü ehtiva etməsi fikrinə qarşıdır. Bakıda yaşayanlar (54%) digər şəhər (30%) və kənd yerlərində (24%) yaşayanlarla müqayisədə söz azadlığının dinin tənqidini də ehtiva etməsi fikrini daha çox dəstəkləyir. Eyni zamanda, paytaxtda yaşayan gənclər (50%) digər şəhər yerlərində (19%) və kənd yerlərində (24%) yaşayan gənclərlə müqayisədə dini qurumların xüsusi rol oynadığını daha tez-tez qeyd edir.

- Gənclər hakim mədəniyyətin universallığını dəstəkləməyə meyllidir. 58%-i hesab edir ki, immiqrantlar Azərbaycanın mədəni ənənələrinə uyğunlaşmalıdır. 50%-i isə hesab edir ki, hər kəs eyni adət və ənənələrə əməl edərsə, ölkə üçün daha yaxşı olar. Bundan əlavə, gənclərin 64%-i müxtəlif din və mədəniyyətlərin qarışmasının Azərbaycan üçün faydalı olacağı fikri ilə razılaşmır. Digər şəhər (36%) və kənd (23%) ərazilərində yaşayan gənclərlə müqayisədə, paytaxtda yaşayan gənclər (55%) arasında dini və mədəni müxtəlifliyə dəstək daha geniş yayılıb.
- Mədəniyyət və cəmiyyətlə bağlı ənənəvi mövqelərə baxmayaraq, respondentlərin əksəriyyəti (63%) hesab edir ki, azlıqlara mənsub olan uşaqlara Azərbaycan dilində adi dərslərlə yanaşı, öz ana dillərini öyrənmək imkanı verilməlidir.
- Fərdlərin daha çox məsuliyyət götürməli olması və hökumətə arxalanmalı olmaması fikri respondentlərin 40%-i tərəfindən qəbul edilir və 60%-i tərəfindən rədd edilir. Digər şəhər (36%) və kənd (37%) yerlərində yaşayan gənclərlə müqayisədə paytaxtdakı gənclər (52%) bu cür fərdiyyətçi dəyərləri daha çox dəstəkləyir. Orta (39%) və ya ibtidai (35%) təhsilli gənclərlə müqayisədə ali təhsilli gənclər arasında (50%) şəxsi məsuliyyət daha çox dəstəklənir.
- Şəxsi uğur və ya fiziki görünüşlə bağlı ailə dəyərləri və atributları Azərbaycan gəncləri tərəfindən hamılıqla qəbul edilir, vətəndaş təşəbbüslərində iştirak isə daha az dəstəklənir. Məsələn, evlilik (82%), uşaq sahibi olmaq (77%), partnyoruna sadiq olmaq (86%), məsuliyyət götürmək (86%), müstəqil olmaq (86%), sağlam qidalanmaq (87%) və yaxşı görünmək (82%) gənclərin böyük əksəriyyəti üçün önəmlidir.
- Siyasətdə fəal olmaq (29%) və ya vətəndaş tədbirləri və ya təşəbbüslərində iştirak etmək (32%) Azərbaycanda gənclərin cəmiyyətdə biri üçün orta dəyərdir. Siyasətdə və vətəndaş təşəbbüslərində iştirak paytaxtda nisbətən daha yüksəkdir: 44%-i üçün siyasətdə fəal olmaq, 49%-i üçün isə vətəndaş təşəbbüslərində iştirak önəmlidir.
- Azərbaycanda gənclər üçün şəxsi ləyaqət (35%), sosial prestij (19%) və maddi sərvət (14%) ən vacib dəyərlərdir. Mənəvi dəyərlərdən altruizm (14%) də tez-tez qeyd edilib, tolerantlıq (3%) və həmrəylik (1%) kimi dəyərlər isə nisbətən kənar qalıb.
- Azərbaycanda gənclərin hüquq-mühafizə orqanlarına və icraedici hakimiyyət qurumlarına inamı böyükdür⁸: Ordu (97%), Prezident (93%), polis (83%) və milli hökumət (70%) ən çox etibar edilən qurumlar arasındadır.
- Azərbaycanda ən az etibar edilən institutlara KİV (46% inamsızlıq⁹), siyasi partiyalar (46% inamsızlıq) və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları (42% inamsızlıq) daxildir. Bu qurumlara inam paytaxtdan kənar yaşayanlarla müqayisədə paytaxtda yaşayan gənclər arasında daha yüksəkdir. Bundan əlavə, ali təhsilli gənclər yuxarıda qeyd olunan qurumlara nisbətən daha yüksək inam ifadə edirlər.

- Ermənistandan olanlar (57%), homoseksual şəxslər¹⁰(37%) və narkomanlar (23%) ən çox rədd edilən qruplardır və respondentlər hətta onların Azərbaycana daxil olmasına belə imkan verilməməli olduğunu bildirib. Ən çox dəstəklənən qruplara gəldikdə isə gənclər qaçqınları (14%) və məcburi köçkünləri (10%) öz ailə üzvləri kimi qəbul edərdi.
- Gənclərin əksəriyyəti ata-ana və ya baba-nənələri ilə yaşayır. Ümumilikdə, gənclər valideynləri ilə yaxşı yola getdiyini (87%) və yalnız kiçik bir hissəsi onlarla tez-tez mübahisə etdiklərini (2%) bildirir. Cəmi 5%-i dostları və ya digər qohumları ilə yaşadığını və 1%-dən azı tək yaşadığını bildirir. Öz partnyoru/həyat yoldaşı ilə yaşayanların sayı paytaxtda və digər şəhərlərdə yaşayan sakinlərlə müqayisədə, kənd yerlərində daha çoxdur.
- Azərbaycanda gənclər iqlim dəyişikliyi barədə narahat deyil: onların 1%-dən az hissəsi bunu Azərbaycanın hazırda üzləşdiyi ən mühüm problemlər sırasında kö-nüllü qeyd edib.
- Konkret soruşduqda isə 45%-i iqlim dəyişikliyinə qlobal fəvqəladə hal olması ilə razılaşıır, 28%-i konkret cavab verməkdə çətinlik çəkir və 5%-i suala cavab verməkdən imtina edir.
- Əksəriyyət (63%) hesab edir ki, iqlim dəyişikliyinə səbəbləri ya tamamilə təbii (31%), ya da ilk növbədə təbii (32%) səbəblərdən qaynaqlanır. Yalnız 33%-i hesab edir ki, iqlim dəyişikliyinə kökləri bu və ya digər şəkildə insan fəaliyyəti ilə bağlıdır. Təbii səbəblər ən çox Bakıda yaşayan gənclər tərəfindən qeyd edilir (85%). Eyni iddia digər şəhərlərdə yalnız gənclərin 64%-i, kənd yerlərində isə 54%-i tərəfindən qeyd edilir.
- Səbəblərlə bağlı fərqlərə baxmayaraq, respondentlərin əksəriyyəti (61%) iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün preventiv və məhdudlaşdırıcı tədbirlərin görülməsini dəstəkləyir. Paytaxtda yaşayan gənclər, ali təhsilli gənclər və yaşayış səviyyəsi daha yüksək olan gənclər bu cür tədbirləri fərqli sosial-demoqrafik xüsusiyyətlərə malik gənclərlə müqayisədə daha həvəslə dəstəkləyir.
- Ümumilikdə gənclər gələcəyə nikbin baxırlar, çünki qlobal istiləşmənin yüngülləşdirilməsi söylərini eşidəndə onların 72%-i ümid, 63% isə əminlik hiss edir. Bununla belə, respondentlərin nəzərəçarpan qismi (51%) bu tədbirlərin onlar üçün fərqi olmadığını bildirir.
- Gənclərin yalnız kiçik bir qismi (13%) ən azı bir dəfə xaricdə olub. 25-29 yaşlı və ali təhsilli gənclər daha gənc və ali təhsili olmayanlarla müqayisədə xarici ölkələrə daha çox səfər ediblər.
- Respondentlərin daha da az qismi (bütün gənclərin 3%-i və xaricə səyahət təcrübəsi olanların 26%-i) 6 aydan çox xaricdə qalıb. Gənclərin yalnız 2%-i xarici ölkələrə təhsil və ya iş səbəbi ilə səfər etdiyini bildirir (xaricdə olanların 18%-i).

- Bundan əlavə, gənclərin əksəriyyəti (80%) təhsil və ya iş məqsədi ilə xarici ölkələrə getmək istəmir. Azərbaycanda qalmaq istəyi paytaxtda yaşayan gənclər, gənc qadınlar, ailəli respondentlər, 18-29 yaşlı gənclər və ali təhsilli gənclər arasında daha yüksəkdir.
- Xaricdə olmuş və ya iş və ya təhsil məqsədi ilə xarici ölkələrə getmək istəyənlərin əksəriyyəti başqa ölkəyə köçmələrinin əsas səbəbi kimi daha yüksək maaşlar (51%) və daha yaxşı təhsil perspektivlərini (44%) göstərir. Köçmək üçün ən çox arzu edilən təyinat ölkələr Türkiyə (39%), Almaniya (16%) və Rusiyadır (12%).
- Azərbaycanda gənclər növbəti 5 il ərzində ailələrinin (48%) və ölkənin (55%) həyat səviyyəsinin yaxşılaşacağına nikbin baxırlar. Lakin bir çoxu qərarlıdır.

HAŞIYƏLƏR

- 1 Azərbaycanlıdan başqa etnik qrupa mənsub olduğunu göstərən gənclərə hesabatın qalan hissəsində "milli azlıqlar" kimi istinad ediləcək
- 2 Hesabatda Azərbaycanda yaşayan gənclərə həm də "gənc azərbaycanlılar", yaxud "Azərbaycan gəncləri" kimi istinad edilir. Bu terminlər eyni qrup gəncləri, yəni, həm milliyətçə azərbaycanlı olan gəncləri, həm də başqa etnik qrupa mənsub olduğunu bildirən gəncləri təsvir etmək üçün istifadə edilir.
- 3 Nəzərə alın ki, respondentlərə 1-dən artıq gəlir mənbəyi seçməyə imkan verildiyindən, faizlərin cəmi 100-ə bərabər deyil. Respondentin həm şəxsi gəliri ola, lakin eyni zamanda qismən valideynlərinin dəstəyindən yararlı ola bilər.
- 4 TMTİ - Təhsil, məşğulluq və ya təlimdə iştirak etməyən şəxslər
- 5 Ümumiyyətlə marağı olmayanlar istisna olmaqla
- 6 "Bilmirəm" və ya "Cavab verməkdən imtina edirəm" cavabı verənlər
- 7 10 ballıq şkalada 5 və 6 qiymətlərinin cəmi.
- 8 "Tam" və "kifayət qədər çox" cavablarının cəmi
- 9 "Qətiyyən" və "bir az" cavablarının cəmi
- 10 Sorğu anketinin ingilis dilində olan versiyasında "Queer" (kvir) sözü işlədilib, lakin azərbaycan dilində ekvivalenti olmadığı üçün "homoseksual" sözündən istifadə edilib. Müəlliflər bu sözün ingilis dilində və azərbaycan dilindəki istifadəsində kontekstual fərqlər barədə məlumatlıdır.

ƏLAQƏ

Fridrix Ebert Fondunun (FES) Cənubi Qafqaz Nümayəndəliyi
 Nino Ramişvili küçəsi, 1-ci dalan, ev 1, 7, 0179
 Tbilisi, Gürcüstan
 georgia@fes.de
<https://southcaucasus.fes.de/>